

DIE REFORMATORIESE DOGMATIESE BEVESTIGING VAN DIE PARTHENOGENESIS IN ENKELE BELANGRIKE KONFESSIES EN LEERBOEKE

DR. P. J. T. KOEKEMOER

TER INLEIDING:

Dogmatiek en kategeese is beide **onderrig op grond van die Skrif**. Dit wil leer omdat dit **pastoraal** is; dit moet **krities** wees omdat dit **suiwer** te werk wil gaan. Om aan die dogmatiek die kritiese taak en aan die kategeese die pastorale toe te ken, is 'n houding wat nie te verdedig is nie. Die onderskeid tussen dogmatiek en kategismus wil **K. BARTH** verduidelik met die begrippe „**Forschung**” en „**Lehre**”¹⁾ Dit is egter slegs 'n praktiese en geen prinsipiële onderskeiding nie. Dogmatiek is die kategeese vir die **ecclesia docens**, vir diegenes wat self kategete is. Die kategismus is die dogmatiek vir die **ecclesia audiens**. Ook in die oue Kerk is geen prinsipiële verskil gemaak tussen dogmatiek en kategeese nie.

Niemand kan egter sy geloof uitspreek en bely, sonder om op die een of ander wyse dogmaties besig te wees nie. Die belydenis van die „12 artikels”, waarvan ons studie op art. 3 betrekking het, is in die reformatoriese kerke oorbekend, aangesien dit een van die „vernaamste boustene” van die Kategismus is²⁾. Die Kerk neem dus die konfessie op in sy kategeese om ook onderrig te gee hoe die Kerk **gister** die Woord van God verstaan het, veral op daardie punte waarvoor **ander** leringe ontstaan het. Hierdie dogmatiese arbeid van die Kerk spreek hy dan uit in sy konfessie en neem die konfessie op in sy kategeese om dit ook aan andere mee te deel en te onderrig.

Van die twee groot vertakkings in die Protestantse Kerk, die Lutherse en die Hervormde, besit laatsgenoemde die grootste aantal konfessies, en wel meer as dertig in getal. Die oorsaak hiervan moet gesoek word in die feit dat die Hervormde Kerk 'n groter oppervlakte beslaan en meer nasionaliteite omvat as wat met die Lutherse kerke die geval is. In verskillende lande soos Switserland, Frankryk, Nederland, Duitsland, Engeland en Skotland het elke Hervormde Kerk sy eie Hervormde konfessie opgestel . . . Die Hervormde konfessies kan in Switserse, Duitse, Franse, Nederlandse, Engelse en Skotse groepe verdeel word.

---

¹⁾ **Karl BARTH**: Grundfragen Beantwortet, Uitgewers Callenbach Verlag, Nijkerk. Bls. 12

²⁾ **A. VAN SELMS**: Licht uit Licht. Het christelijk geloof naar de belijdenis van Nicea, Uitgewery Ploegsma, Amsterdam, 1948. Bls. 8.

Die Switserse groep bevat die konfessies wat in Zurich, Bern, Basel en Geneve ontstaan het; die Duitse groep bevat die Tetrapolitaanse konfessie, die Heidelbergse Kategismus, die Brandenburgse en Anhaltse Konfessies en 'n paar ander.

Die Franse bevat die Franse geloofsbelydenis, die Nederlandse Geloofsbelydenis en die Dordtse Leerreels; die Engelse en die Skotse „Thirty-nine Articles”, die Ierse Artikels, die ou Skotse Konfessies en die Westminsterse simbole³⁾.

Om nou die **parthenogenesis** uit **elkeen** van hierdie Konfessies te haal en toe te lig, val buite ons bedoeling. Ons kies alleen enkele konfessies wat bogenoemde groepe tipies verteenwoordig. ('n Historiese oorsig oor die ontstaan, wording en groei van die konfessies word hier nie gegee nie.)⁴⁾

A. DIE HEIDELBERGSE KATEGISMUS.

Vraag 35: Wat beteken die woorde: Wat ontvang is van die Heilige Gees, gebore uit die maagd Maria?

Antwoord: Dat die ewige Seun van God, wat waaragtig en ewig God is, en bly, ware menslike natuur uit die vlees en bloed van die maagd Maria deur die werking van die Heilige Gees, aangeneem het, sodat Hy ook die ware nakomeling van Dawid sou wees, aan sy broers in alle opsigte gelyk uitgesonderd die sonde⁵⁾.

Die hoofelemente van die antwoord is soos volg:-

1. Dat die geborene die ewige **Seun van God** is en self waaragtige en ewige God is.

2) Dat hy waaragtig en ewig God, **bly**, selfs in sy geboorte.

---

³⁾ S. P. ENGELBRECHT: Art in *Herv. Teol. Studies*. Aflerwing 4, 2de Jaargang, Januarie 1948. bls. 145-146. Uitg. Firma J. H. de Bussy, Pretoria.

⁴⁾ Ons het veral die volgende gebruik:-

(i) Philip SCHAFF: *The Creeds of the Evangelical Protestant Churches*. London. 1927. Uitg. Hodder en Stoughton.

(ii) W. A. CURTIS: *History of Creeds and Confessions of Faith, in Christendom and Beyond*. T. and T. Clark, Edinburgh, 1911.

(iii) S. W. CARRUTHERS: "The Westminster Confession of Faith". Uitg. R. Aikman and Son, Manchester.

(iv) J. N. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK. A. W.

(v) *Hervormde Teologiese Studies*, Pretoria.

(vi) C. A. BRIGGS: *Theological Symbolics*. Edinburg, T. and T. Clark, 1914.

(vii) E. J. BICKNELL: *A Theological Introduction to the Thirty-Nine Articles of the Church of England*. Uitg. Longmans, Green and Co., Londen, New Impression, 1936.

⁵⁾ J. N. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK. A.W. bls. 164. *Quid credis cum dicit conceptus est per Spiritum Sanctum, natus ex Maria virgine?*

Quid ipse filius Dei, que est permanet verus ac aeternus Deus, naturam vere humanam ex carne et sanguine virginis Mariæ operatione Spiritus Sancti assumpsit ut simul sit verum semen Davids, fratribus suis per omnia similis, excepto peccato,

Vgl. Afrikaanse Vertaling: Belydenisskrifte, Gebede en Formuliere van die Ned. Herv. Kerk van Afrika, Pretoria, 1945.

3) Dat Hy tegelyk **ware menslike natuur** uit die vlees en bloed van die Maagd Maria tot deel het.

4) Dat Hy hierdie ware menslike natuur deur die werking van die Heilige Gees aangeneem het.

5) Dat Hy ware nakomeling van Dawid is.

6) Dat Hy so aan sy broeders in alle opsigte gelyk geword het.

7) Dat die sonde uitgenome is⁶⁾.

By nadere ontleding van die antwoord op hierdie vraag het ons bogenoemde sewe feite geneem. L.g. kan ons weer saamvat in drie onderafdelings:-

a) Die Heid. Kat. wil antwoord gee op die vraag hoe die **Seun van God mens geword het**, sonder om die menswording te „verklaar”.

b) Die Seun van God het **ware menslike natuur aangeneem**, maar **sonder sonde**.

c) Christus is **vere Deus vere homo**.

’n Nadere omskrywing van hierdie laasgenoemde drie feite is hier noodsaaklik:

a) **Hoe die Seun van God mens geword het:**

Die gemeente bely dat Hy ontvang is van die Heilige Gees en gebore is uit die maagd Maria. God het nie die **mens Jesus** geskape, met wie die ewige Seun van God verenig het nie, maar die ewige Seun van God het in die **mensheid** ingegaan toe Hy menslike natuur aangeneem het⁷⁾. „Hoe is dit moontlik?” Dit het ook Maria gevra! Daarna het sy verneem dat **alle dinge by God moontlik is**.

Hy is geen „aangenome kind” nie, want Hy het self die menslike natuur aangeneem. Treffend stel **NOORDMANS** dit⁸⁾: „De activiteit van den eeuwigen Zone is hier tot haar hoogsten graad gestegen. Hier het allerminst is Hij een „aangenomen Kind”, en hier het allermeest is Hij het die zelf de menselijke natuur aanneemt, terwyl Hijzelf waarachtig en eeuwig God blijft. Daarom moet elke gedachte dat een of ander, of geheel natuurlike wijze geboren mens, een gewoon **Adamskind**, door Hem zou zijn uitverkoren voor zijn incarnatie, zijn vleeswording, worden verworpen. De Incarnatie gaat veel hoger af. De Zoon is zo weinig een aangenomen kind, dat Hij het zelf is die het vlees aanneemt; en Hij is het zelf die voorbestemd is om alles onder een hoofd samen te vatten.” (Ef. 1 v. 10).

---

6) **O. THELEMANN-BARGER:** De Heidelbergsche Katechismus, 2de druk, bls. 249.

7) **O. THELEMANN-BARGER:** A.W. bls. 249.

8) **O. NOORDMANS:** Het Koninkrijk der Hemelen, Toelichting op Zondagen VII tot XXII van den Heidelbergse Cathechismus” Uitg. G. F. Callenbach N.V., Nijkerk, 1949, bs 114.

In dieselfde gees spreek ook **Oorthuijs**: „Nochtans **schept** Hij niet een nieuwe Adam, om dien door Maria als poort hier op aarde te doen verskynen, gelijk sommige Doopers leerden. Neen, Hij doet Zijnen Zoon als het zaad der vrouw, als het zaad Abrams en Izaks en Jacobs, als het zaad Juda, als de spruite Davids, als zoon van Maria **geboren** worden, gelijk wijself **geboren** werden”.⁹⁾

Die vraag word hier dringend, **hoedanig** Sy menslike natuur was:

b) Sy ware menslike natuur, maar sonder sonde:-

Afgrensend teen alle docetisme sê ons dat Hy **ware** menslike natuur aangeneem het¹⁰⁾. Hy was geen skynmens nie. Hy was 'n ware mens ook deurdát Hy **gebore** is (nie ontvang is soos elke mensekind nie). Hy het ook „toegeneem in wysheid en in grootte en in genade by God en die mense” (Luk. 2 v. 52). Hy het ook „gehoorsaamheid geleer uit wat Hy geleer het”. Hy was vir die versoeking toeganklik en moes daarteen stry. (Matth. 4 v. 1, Hebr. 2 v. 13). Hy het menslike **behoefte**s gehad, nl. honger, dors, rus, slaap. Matth. 4 v. 2, Joh. 19 v. 28, Joh. 4 v. 6, Mathh. 8 v. 24. Hy het menslike **aandoeninge** gehad soos blydskap, angs en droefheid. Luk. 10 v. 21, 12 v. 50, Mathh 26 v. 32 en 38, Joh. 11 v. 33 en 35, Mark. 3 v. 5, Luk. 19 v. 41, Hebr. 5 v. 7, (vgl. ook Mathh. 18). Die Skrif verskaf dus baie duidelik die grond vir die „**fratribus suis per omnia similis.**”

Die Heid. Kat. gaan egter verder deur hieraan toe te voeg, dat Hy Sy broeders in alles gelyk geword het, „**excepto peccato**”.¹²⁾ Jesus self is tenvolle bewus van Sy sondeloosheid¹³⁾. Die apostels **verkondig** Sy sondeloosheid¹⁴⁾. **Thelemaan-BARGER** verbind die geloofsfeit van die ontbreking van die „**peccatum originalis**” **eksegeties** met Ps. 51 v. 7 en Hebr. 7 v. 26 en **dogmaties** met die „**conceptus est de Spiritu Sancto . . .**”.¹⁵⁾

In hierdie verband sal dit seker ook vir die dogmatikus nodig wees om te besin aangaande die betekenis van Joh. 1 v. 14 en dan veral wat „sarx” beteken. **OORTHUYS** verklaar: „De gemeente wil hier alleen aan fisies vlees denk. In hare vroeze om ook maar iets te kort te doen aan het waarachtig God-zijn van Christus, en aan zijne volkomene zondeloosheid (zoowel t.o.v. de erfsonde als van de dadelijke zode), heeft zij

---

⁹⁾ **G. OORTHUYS**: De Eeuwige Jeugd van Heidelberg, Uitgeversmaatskappij Holland, Amsterdam, 1948. Bls. 77.

¹⁰⁾ Vgl. o.a Hebr. 2 v. 14, v. 17, Hebr. 10 v.s., I Tim. 2 v. 5, Luk. 2 v. 7 en 11; 2 v. 40 en 46 asook v. 52.

¹²⁾ Vgl. Rom. 8 v. 3, 2 Kor. 5 v. 21, Gal. 3 v. 13, Fil. 2 v. 5.

¹³⁾ Joh. 8 v. 46, vgl. ook Joh. 8 v. 29.

¹⁴⁾ 2 Kor. 5 v. 21, Hebr. 4 v. 15, I Joh. 3 v. 5.

¹⁵⁾ **Theleman-BARGER**: A.W. bls. 235.

aan de „vleesch” — wording des Woords schromelijk te kort gedaan¹⁶⁾ **NOORDMANS** verwys ons na **Kohlbrugge** se beskouing oor Mattheus 1 waarin die diepe betekenis van die menswording ’n swaar aksent kry¹⁷⁾.

c) **Christus is „vere Deus vere homo”.**

Hierdie artikel in die Heidelbergse Kategismus **onderskei** in die **mensgeworde Seun van God** ’n goddelike en ’n menslike natuur. Dit wil **geen skeiding** aanbring nie; dit wil alleen onderskei. Die Kategismus maak erns met die belydenis van **Chalcedon**, (451 n.C.)¹⁸⁾.

Die dubbele Christus in die leer van **NESTORIUS** is hiermee afgewys. Die Kategismus probeer ook nie om ’n „eksakte” verklaring van hierdie „geheimenis” te gee nie. Dit **konstateer** alleen **dat Hy „vere Deus”** en „vere homo” is en nie **hoe** dit moontlik is nie. „Het is een artikel in een Credo en geen stukje van een gewonen stamboom”, sê **NOORDMANS**¹⁹⁾.

VRAAG 36: Watter nut kry u deur die heilige ontvangenis en geboorte van Christus?

Antwoord: Dat Hy ons Middelaar is en met Sy onskuld en volkome heiligheid my sonde waarin ek ontvang en gebore is, voor die aangesig van God bedek²⁰⁾.

Dit blyk dat die „nut” waarvan hier sprake is, **soteriologies** bedoel word. Die belangstelling is **christologies gerig**; (Hy is ons Middelaar) nader bepaald: die ontvangenis en maagdelike geboorte is deel van die leer van die **Versoening**. (Hy bedek my sonde voor die aangesig van God.)

„Nut het betrekking op die **seëninge** wat ons deel word deur die geboorte van Jesus Christus. Die eerste wat ons meegedeel word, is dat Hy ons „**Mediator**” is. Daaruit blyk reeds dat die Kategismus hierdie ontvangenis en geboorte nie as iets „natuurliks” beskou wat ook by die „aangenome kinders” kan plaasvind nie. **Hierdie** ontvangenis en geboorte is heilsfeit wat net soos Sy **dood** en **opstanding gepredik** moet word. Hy het soos ons gesterwe en **tog was** Sy dood totaal anders! Hy is gebore soos ons **en tog** totaal anders!

---

¹⁶⁾ **G. OORTHUYNS:** A.W. bls. 78.

¹⁷⁾ **O. NOORDMANS:** Het Koninkrijk der Hemelen, bls. 116.

¹⁸⁾ **William A. CURTIS:** A History of Creeds and Confessions of Faith in Christendom and beyond. Edinburgh: T. and T. Clark 1911, bls. 77. Vergl. ook Nederlandse Geloofsbelydenis. Art. 19.

¹⁹⁾ **O. NOORDMANS:** Het Koninkrijk der Hemelen, bls. 117.

²⁰⁾ **J. N. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK:** A.W., bls. 164-165. Quem fructum percipis ex santa conceptione et nativitate Christi?

R. Quod is noster sit Mediator et sua innocentia ac perfecta sanctitate mea peccata, in quibus conceptus sum, tegat, ne in conspectum Dei veniant.

Die Heidelbergse Kategismus plaas die „nut” hier in die omgewing van die „Middelaar”, waaruit ons moet aflei dat die derde artikel van die **Apostolicum** heilsbetekenis het, ’n **heilsfeit** is. Dit gaan by die geboorte van Jesus Christus om skuldvergewing, bedekking van sonde, om **versoening**. Sy geboorte is daarom ’n feit wat **verkondig** moet word: „ . . . dat by Jesus’ ontvangenis en geboorte de grote hoofdzaken der **prediking** in geding zijn, staat ook duidelik in denzelfden Brief aan Timotheus”.²¹⁾ Nog meer treffend stel **NOORDMANS** dit wanneer hy skryf: „Christus is ,ons ten goede’ mens geworden, zoals Hij nu ,ons ten goede’ in den hemel is. De ontvangenis en geboorte van Jesus zijn geen mysterie, dat wij in ons bestaan kunnen horen ritselen en dat wij door mystische contemplatie of diepe bespiegeling op het spoor zouden moeten komen. Christus is **geopenbaard** in het vlees, niet **in** ons maar **voor** ons. En het enige middel, waardoor wij daarvan ,nuttigheid’ kunnen hebben, **is de prediking**. Deze is niet voor de ,heiligen’, maar voor de armen van geest”.²²⁾

Die Kategismus bely die heilsfeit dat God ’n Middelaar, ’n Plaasbekleder, ’n tweede Adam gegee het om in die plek van die ongeregtigheid van die eerste Adam ’n volkome geregtigheid en heiligheid tot stand te bring. Baie fyn stel **OORTHUYS** hierdie feit: „En opdat Hij ons onheilig leven van de prilste jeugd aan, ja van de eerste aanvangen aan, zoude vervangen, word ook Hij ,ontvangen en geboren’, evenals wij, en doorleef het geheele menschelijk leven de prilste jeugd af aan tot in den vollen mannelijken leeftyd. Maar Hij doorleef het alles heiliglik . . . Ja ons in zonde-ontvangen-en-geboren-zijn bedekt Hij met Zijnen levens aanvang uit de maagd Maria”.²³⁾

Sondagafdeling XIV van die Heidelbergse Kategismus (vrae 35 en 36) het nie in die ontologiese feit van die inkarnasie bly steek nie, maar op eg reformatoriese wyse deurgebreek na die heil, soos ons dit vind in die **Versoeningsleer**. ’n Reelregte voortsetting van die inkarnasie in die instituut van die Kerk of die „heiliges” (R.K.K.) of die Avondmaal of in die liturgie, ken die Kategismus nie. **Op hierdie punt gaan Rome en Reformasie wyd uiteen.**

KONKLUSIES:

1) Hier word positief gekonstateer die feit van: (a) Die ontvangenis deur die Heilige Gees en (b) die geboorte uit die maagd Maria.

²¹⁾ **O. NOORDMANS:** „Het Koninkrijk der Hemelen” bls. 119 verwys na I Tim .3 v. 16.

²²⁾ **O. NOORDMANS:** „Het Koninkrijk der Hemelen” bls. 121.

²³⁾ **G. OORTHUYS:** A.W. bls. 80.

2) Sonder nadere en noukeurige ontleding van die afsonderlike elemente van hierdie feit, word dit in **sy totaliteit** (terwyl die hele Bybelse Versoeningsleer daarby betrek word) as **heilsfeit** bely en vol soteriologies uitgelê.

3) Uit die gegewens van hierdie belydenis is dit **onmoontlik** om hierdie totaliteit op te sny en dan te sê:

a) Sy waaragtige Godheid kry Hy deur Sy ontvangenis van die H. Gees (Vgl. Luk. 1 v. 35).

b) Sy waaragtige mensheid en nakomelingskap van Dawid kry Hy deur Sy geboorte uit Maria.

c) Sy „onskuld en volkome heiligheid” kry Hy deur Sy geboorte **uit die maagd of** deur Sy ontvangenis van die Heilige Gees.

4) **Dit is veeleer so**, dat die belydenis die totaliteit van die betrokke artikel (waarin aldrie elemente nl. ontvangenis van die Heilige Gees, gebore uit **Maria** en gebore uit die **maagd Maria** tot een onlosmaaklike eenheid saamgevoeg is) sonder analise aanvaar en soteriologies dui en bely. Oënskynlik lyk dit asof die spesifieke element van die **maagdlike** geboorte nie ter sprake kom nie. Dit sou ook merkwaardig wees indien dit losgesny van die totaliteit van hierdie derde artikel ter sprake sou kom. Dit kom egter weldeeglik in sy samehang met die betrokke totaliteit ter sprake in die sin soos ons hier aangedui het. Dit is in hierdie sin dat Luk. 1 v. 35 verstaan moet word en nie anders nie.

(B) DIE NEDERLANDSE GELOOSBELYDENIS²⁴).

Art. XVIII: „Wij belijden dan, dat God de belofte, die Hij den oudvaderen gedaan had door den mond Zijner heilige Profeten, volbracht heeft, zendende Zijn eigen, eeniggeboren en ceuwige Zoon in de wereld, te tijde door Hem bestemd. De welke eens dienstknechts gestaltenis aangenomen heeft en den mensch gelijk natuur, met al haren zwakheden (uitgenomen de zonde), ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria, door de kracht des Heilige Geestes, zonder mans toedoen. En heeft niet alleen de menschelike natuur aangenomen, zoveel het lichaam aangaat, maar ook een ware menschelike ziel, opdat hij een ware mensch zou zijn. Want aangezien de ziel zoowel verloren was als het lichaam, zoo was het van noode, dat Hij ze beide aannam om ze beide zalig te maken. Daarom belijden wij (tegen de ketterij der Wederdopers, die loochenen dat Christus menschelijk vleesch van zijne moeder aangenomen heeft) dat Christus is deelachtig geworden des vleesches en bloede der kinderen (Hebr. 2:14); dat Hij een vrucht der len-

²⁴) J. N. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK: A.W. bls. 11-24, gee 'n beknopte geskiedenis oor die totstandkoming van die tekste. Vir die tekste self vgl. ons bls. 47-141.

denen Davids is, zooveel het vleesch aangaat (Hand. 2:30); geworden uit het zaad Davids naar het vleesch (Rom. 1:3); een vrucht des buiks van Maria (Luc. 1:42) geworden uit een vrouw (Gal. 4:4); een spruite Davids (Jerem. 33:15); een scheut uit die wortel van Isai (Jes. 11:1); gesproten uit het geslacht van Juda (Hebr. 7:14); afkomstig van de Joden, zooveel het vleesch aangaat (Rom. 9:15); uit den zade Abrahams, aangezien Hij aangenomen heeft het zaad Abrahams en is Zijnen broedern in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde (Hebr. 2:17; 4:15); alzoo dat Hij in der waarheid onze Immanuël is, God met ons. (Matt. 1:23)".²⁵⁾

Reeds met die eerste oogopslag is die sentrale gedagte van hierdie artikel duidelik: **Die vleeswording van die Seun van God is die vervulling van die belofte wat God aan die voorvaders gegee het.** Op eg-reformatoriese wyse bely die Kerk hier, op grond van die Skrif, sy geloof in **die Heer wat so en alleen so** gebore is, uit die maagd Maria. **Dr. LOS** siteer hier die opmerking van **DOEDES**: „Hier staan wij nu of worden wij geplaast voor het groote feit, dat het sentraalpunt der stralen van de heerlijkheid des Christendoms, des Evangelies, der geheele Heilsgeschiedenis genoemd mag worden; voor het groote feit, dat ons geloof op de zwaarste proef stelt en ons de keus laat tusschen den uitroep: de grootste dwaasheid! of . . . een ootmoedige verheerlijking van de genade beide des Vaders en des Zoons. Dit is toch het wonder der wonderen, het allergrootste wonder, indien bij wonderen ook een overtreffende trap, de „menschwording van Gods Zoon”, of de zending van den Zoon Gods in de wereld door den Vader. Geen wonder, dat dit wonder de meeste tegenspraak gevonden heeft; maar niet bevreemdend ook, dat de gemeente des Heeren datgene, wat hier beleden wordt, nooit tot de onverschillige zaken, de adiaphora, heeft willen gereken zien . . .”²⁶⁾

In die „ten tijde door Hem bestemd” lê die vervulling van die profesie, toe Jesus in Bethlehem gebore is. Paulus noem hierdie oomblik „die volheid van die tyd” (Gal. 4:4). Die tyd het geen volheid in sigself nie. Die ewige Seun van God het vlees geword. Wat dit beteken, verneem ons in Joh. 1 v. 14. „Vlees” in die Bybel beteken meer as „stof” of „liggaam”. „Het is een qualificatie, dat wil zeggen het bevat een oordeel over de mens. Het is de naam waarmee God de mens noemt, die gezondigd heeft en sterven moet”²⁷⁾. Die vleeswording is vir **KOOPMANS** die

²⁵⁾ **J. N. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK**: A.W. bls. 90-93.

²⁶⁾ **F. J. LOS**: Tekst en Toelichting van de Geloofsbelijdenis der Nederlandsche Hervormde Kerk, Uitg. Kemink en Zoon, N. V.v.h. Utrecht. 1929. bls. 189-190.

²⁷⁾ **J. KOOPMANS**: „De Nederlandsche Geloofsbelijdenis”, 3de druk Uitgewers: Uitg. Mpy. Holland te Amsterdam, MCMIL, bls. 90.

„verberging” van Sy Godheid in die „vere homo”, maar nie slegs daarin dat Hy die beperkings van die menssyn aanvaar het nie, maar ook en veral daarin dat Hy die oordeel van die mens op Hom geneem het. **KOOPMANS** verwys verder na ’n woord van **K. BARTH** waarin lg. wys op die eenaardigheid van die Hervormde Christologie wat hier ’n sekere reserwe konstateer, waardeur die Bybelse begrip van „vlees” iets van sy skerpte verloor²⁸).

Die Nederl. Geloofsbelydenis grens sig ook af teen ’n toentertydse aktuele dwaallering, die Anabaptisme. Die maatstaf in hierdie weerlegging is die Skrif; vgl. die groot aantal Skrif-sitate. **BEETS** verklaar: „When He was conceived and born, the Anabaptists claimed, the Lord created the body of Christ in Mary’s womb, as Adam’s body has been created in Paradise, so that it was not formed of Mary’s flesh and life blood. Consequently they denied that Christ assumed human flesh from His mother. It was this view which was positively rejected by our Reformed fathers”.²⁹)

Hierdie artikel spreek dus oor die Christologie in engere sin. Hierin word maagdelike geboorte en Inkarnasie ten nouste verbind. Wanneer **BRUNNER** verklaar dat ’n gewone geboorte uit Josef en Maria geen afbreek hoef te doen aan die wonder van die Inkarnasie en dat dit verder vir die moderne mens moeilik is om hierdie „teorie” te begryp, dan wil **KOOPMANS** in sy kommentaar op hierdie artikel van die N.B.G. aan **BRUNNER** die volgende antwoord gee:-

1. „Het nieuwetestamentisch getuigenis verbindt de maagdelijke geboorte nadrukkelijk met de incarnatie — dan moet men welzeer sterke gronden hebben om een verband te verbreken, waarin blijkbaar de Schrift wel een goede zin ziet.

2. Wanneer men de aanstotelijkheden uit de Bijbel wil wegnemen om de moderne mens niet in zijn intellectuele gevoelens te kwesten, dan zal men niet zo heel veel overhouden, en dat weinige zal niet de prediking zijn die uit de Schrift tot ons komt”.³⁰)

Die „Immanuel” aan die einde van hierdie artikel, staan daar as ’n uitroepteken agter dit wat bely is, die waaragtige Vleeswording van die Woord, om die **heilskarakter** van hierdie artikel te onderstreep. Die „oortreffende trap van wonder” is in wese **soteriologies bedoel**.

---

²⁸) **J. KOOPMANS**: De Ned. Geloofsbelydenis, bls. 90 en **K. BARTH**: K.D. 1, 2, bls. 167.

²⁹) **Henry BEETS**: “The Reformed Confession Explained” Uitg. W.M. B. EERDMANS Publishing Co. Grand Rapids, Michigan. bls. 50.

³⁰) **J. KOOPMANS**: De Nederl. G.B. bls. 93.

KONKLUSIES:

1. Die artikel verloop in drie fases:-

a) Die **Vere Deus Vere Homo** word hier voluit bely.

b) In afgrensing teen die Wederdopers word 'n swaar Skriftuurlike klem op die **Vere Homo** gelê.

c) Aan die einde staan die belydenis van die **Immanuel** in die teken van die onlosmaaklike samehang en eenheid van die **Vere Deus** en **Vere Homo**-leer, en sodoende as **soteriologiese** duiding van die inhoud van hierdie artikel.

2. Weereens kom Sy geboorte uit die maagd Maria, skynbaar net terloops ter sprake. Duidelik is egter dat dit tog ingewef is in die totaliteit van hierdie artikel Sodoende vorm dit 'n konstituwe element, direk uit die Skrif geneem. (Luk. 1 v. 28, 42, 45 en 48). Ook hier, soas by die Heidelbergse Kat., word die maagdlike-geboorte nie losgesny van die totaliteit van die derde artikel nie.

(C) DIE SWITSERSE KONFESSIES:

DIE „CONFESSIO HELVETICA PRIOR”.

Die Switserse konfessies dra beslis die stempel van die arbeid van **ZWINGLI**.³¹⁾ Die dogmatiese hoofwerke van **ZWINGLI** wat ook die betekenis van **konfessies** het, is die Sewe-en-sestig Artikels van Zürich (1523) en die Tien Theses van Bern (1528). Verder dien genoem te word die konfessie wat in 1530 aan Keiser Karel V oorhandig is asook sy „Verklaring van die Christelike Geloof” (1531) aan koning Frans I van Frankryk.³²⁾ Na die dood van **ZWINGLI** verskyn in Basel, uit die pen van **Johannes OECOLAMPADIUS**, die „Eerste Konfessie van Basel” (1529), later gerevisieer deur **MYCONIUS** (1532).

Hierna het die verskillende Switserse kantonne opdrag gegee aan vyf godgeleerdes om vir die Switserse Kerke 'n konfessie op te stel. In 1536 is hierdie belydenisgeskrif, bestaande uit agt-en-twintig artikels, deur die afgevaardigdes van die Switserse Kerke ondersoek en aanvaar. Hierdie geskrif is die „Eerste Helvetiese Konfessie” („Confessio Helvetica Prior”) en word soms genoem die „Tweede Baselse Konfessie” (**Basiliensis Posterior**). Dit is die eerste Hervormde Belydenisgeskrif wat 'n algemene gesag gehad het³³⁾. Daarom is dit noodsaaklik dat ons verneem wat dit te sê het i.v.m. die maagdlike geboorte van Jesus Christus.

³¹⁾ **S. P. ENGELBRECHT**: Art in Herv. Teol. Studies, Pretoria, Afl. 4, 2de Jaargang, Jan. 1946, bls. 147.

³²⁾ Vir historiese oorsig oor bogenoemde Konfessies vgl. ons: **W. A. CURTIS**: A History of Creeds and Confessions of Faith, bls. 193-201.

³³⁾ **S. P. ENGELBRECHT**: Aangehaalde artikel bls. 151.

Die polemiese karakter teen die Roomskatolieke Kerk kom veral duidelik na vore in die eerste vyf artikels wat handel oor die „sufficiëntia” van die Heilige Skrif. In die H. Skrif is **alles** vervat wat die mens tot kennis van die saligheid nodig het. „Hierdie Skrif moet dan ook nie deur leringe van mense uitgelê word nie, maar moet **uit homself verklaar word** deur die rigsnoer van die geloof en die liefde. Die Skrifverklarings van die ou Kerkvaders en godgeleerdes moet **alleen in soverre aanvaar word as wat hulle van hierdie rigsnoer nie afwyk nie**”.³⁴⁾

Die ontvangenis en geboorte van Jesus Christus word bely in artikel XI:-³⁵⁾. „Dieser Herr Christus, der Sohn des wahren, lebendigen Gottes, hat das Fleisch, das durch die Vereinbarung mit der Gottheit heilig ist, unserm Fleisch in allen Dingen gleich, ausgenommen die Sünde, weil es ein reines, unbeflecktes Opfer sein sollte, aus der unbefleckten Jungfrau Maria durch mitwirkung Gottes des heiligen Geistes angenommen, für uns in den Tod gegeben, zu einer Bezahlung, Begnadigung und Abwaschung aller Sünden”.

Hoewel die konfessie Maria kwalifiseer as **intacta**, staan haar persoon heeltemal op die **rand** van hierdie belydenisartikel, terwyl Jesus Christus in die sentrum staan. Hy is die Heer, die Seun van die lewende God. Sy vlees is nie heilig vanweë die feit dat Hy uit 'n maagd gebore is nie, maar omdat Hy „durch die Vereinbarung mit der Gottheit heilig ist.” Deur Sy geboorte het Hy ons in alles gelyk geword, **uitgenome die sonde**. Die **versoening**, vergifnis van sonde en begenadiging van die mens het moontlik geword omdat Hy so vir ons gebore is.

Artikel XI van hierdie konfessie is duidelik christologies-soteriologies.

DIE „CONFESSIO HELVETICA POSTERIOR” (1566).

Heinrich BULLINGER, die opvolger van **ZWINGLI** is die opsteller van hierdie konfessie wat in 1566 eenparig deur die Switserse Kerke uitgegee is. Dit is, uitgesonderd die Heidelbergse Kategismus, die mees algemeen gebruikte van al die Hervormde konfessies op die vasteland van Europa. Dit is ook deur die Hervormde Kerke van Frankryk, Hongarye, Pole en Skotland aanvaar en is in Holland en Engeland gunstig ontvang³⁶⁾. Omdat

---

³⁴⁾ Dr. S. P. ENGELBRECHT: Aangehaalde art. in H.T.S. bls. 151, en W. A. CURTIS, A.W. bls. 203-205.

³⁵⁾ Ph. SCHAFF: A.W., deel III, bls. 215-216: *Hic Christus verus Dei Filius... Is sacrosanctam divinitas unione carnem, nostrae (peccato solum excepto, quoniam illibatam esse hostiam oportebat) per omnia similem, ex intacta Virgine Maria, Spiritu Sancto cooperante, sumens, in mortem ad universi peccati expiationem tradidit.*

³⁶⁾ Dr. S. P. ENGELBRECHT: Art in Herv. Teol. Studies, Pretoria, Jan. 1946, bls. 152. Vgl. ook W.A. CURTIS, A.W. bls. 207-213.

die invloed van hierdie belydenisgeskrif verstrekkend is sal ons die belydenisartikel betreffende die ontvangenis en geboorte van Jesus Christus daarin moet nagaan.

By die lees van hoofstukke 1 en 2 verwag ons al dadelik dat ons later in die konfessie 'n Skrifbeeld van sy ontvangenis en geboorte sal aantref. Hoofstuk 1 handel oor die Woord van God; dit is die **kanonieke Skrifte** wat in hulleself **genoegsame** gesag het, 'n gesag wat nie afkomstig is van mense nie. In verband met hoofstuk 2 noteer **Prof. Dr. S. P. ENGELBRECHT**: „Hierdie Skrifte mag nie volgens enige ander maatstaf uitgelê word nie. Die enige wyse om dit uit te lê is **uit die Skrif self**. Geen dekrete en reëls van konsilies of menslike oorlewerings mag met die Skrif op een lyn geplaas word nie”.³⁷⁾

HOOFSTUK XI, par. 1, lui as volg:-³⁸⁾

„En ons glo dat Hy gebore is, nie alleen toe Hy vlees aangeneem het uit die maagd Maria nie, en ook nie so seer voor die grondlegging van die wêreld nie, maar voor alle ewigheid en wel van die Vader, op onbeskryflike wyse”.

Hiermee word die **ewigheid** van die Seun bely . . . „Sy uitgange is uit die voortyd, uit die dae van die Ewigheid” Sy oorsprong lê dus nie in die tyd en in Maria nie, maar voor alle **ewigheid**; Hy is van God die Vader afkomstig op 'n wyse wat ons nie kan begryp nie en nie kan vergelyk nie. Hierdie deel van die artikel wil die **geheimenis** van Sy geboorte nie beskryf nie (want dit is onbeskryflik) maar **bely** en respekteer as 'n **goddelike** gebeure. (**quidem a Patre**).

Par. 4 van dieselfde artikel wys heen na die Heilige Skrif:-³⁹⁾

„Ons glo en leer dat ook hierdie selfde ewige Seun van die ewige God, Seun van die mens gemaak is, uit die saad van Abraham en Dawid, nie uit die saad van 'n man nie, soos **EBION** geleer het, maar dat Hy op die mees **reine wyse** ontvang is van die Heilige Gees en gebore is uit Maria wat maagd gebly het, soos die evangeliese verhaal dit aan ons op 'n noukeurige wyse uiteensit. (Matth. 1). Ook Paulus het gesê dat Hy geen engel geword het nie maar die saad van Abraham. (Hebr. 2 v.16). Johannes, die apostel, het gesê dat hy wat nie glo dat Jesus Christus in die vlees gekom het nie, nie uit God is nie. (1 Joh. 4 v. 3). Die vlees van Christus was dus nie iets fantasties nie en ook nie iets wat uit die hemel neergedaal is nie, soos **VALENTINUS** en **MARCION** gedroom het”.

Die maatstaf waarmee verskillende leerringe hier gemeet word en as dwalleringe afgewys word is die Heilige Skrif self.

³⁷⁾ **Dr. S. P. ENGELBRECHT**: Art. in H.T.S. Pretoria, Jan. 1946. bls. 153.

³⁸⁾ Teks by **Ph. SCHAFF**: A.W., deel III bls. 254-255.

³⁹⁾ **Ph. SCHAFF**: A.W. III, bls. 254-255.

Drie keer word Skrifbewyse aangevoer teen die docetiese leringe van die **Ebioniete**, **Marcion** en **Valentinus**. Waar par. 1 van hierdie artikel sy goddelike natuur, die **vere Deus** wil aksentueer, daar wil par. 4 die klemtoon laat val op die **vere homo**, Sy ware mensheid teenoor die leer van die **skynmensheid** van die docete.

In een opsig het die konfessie hom nog nie ontworstel aan die Rooms-katolieke tradisie nie, nl., daar waar Maria gekwalifiseer word as „**semper virgo**”. Ons het dogmenhistories vasgestel dat die „**semper**” die resultaat is van die lang mariologiese ontwikkeling, ’n ontwikkeling wat ons ook op Christologiese gronde afgewys het.

Merkwaardig is dat ook hierdie kerklike belydenis (soas by alle reformatoriese belydenisse) die Nu-Testamentiese berigte (Matth. en Luk.) oor die maagdelike geboorte as eg sien. **Koopmans** se woord geld ook hier: „Wanneer men de aanstotelijkheden uit de Bijbel wil wegnemen om de moderne mens niet in zijn intellectuele gevoelens te kwesten, dan zal men niet so heel veel overhouden, en dat weinige zal niet de prediking zijn die uit de Schrift tot ons komt.”⁴⁰⁾

(D) DIE LUTHERSE KONFESSIES⁴¹⁾

Op die konfessies van die Lutherse Kerk het die „**Loci Communes**” van **Melanchton** geen geringe spoor gelaat nie⁴²⁾. **LUTHER** se „**Klein Kategismus**” (Enchiridion) kan reeds as konfessie beskou word.⁴³⁾ Dit is dieselfde jaar (1529) opgevolg deur sy „**Groot Kategismus**”. Lg. behandel in volgorde van vraag en antwoordmetode, die dekalog, die **apostolicum**, die „Onse Vader”, die Doop en die sakrament van die altaar. Ons sal hier **LUTHER** se kommentaar op artikel 3 van die **apostolicum** nagaan. Die voorgangers van die **Augsburgse Konfessie** soos die „**Vyftien Artikels van Marburg**” (1529) wat later weer gerevisieer en vergroot is na die **Sewentien artikels van Schwabach** en opgevolg is deur die „**Artikels van Torgau**”, laat ons buite bespreking. Dit het die basis gevorm van die eerste en tweede dele, respektiewelik, van die **Augsburgse Konfessie**. Ons sal moet vasstel wat laasgenoemde konfessie bely i.v.m. die maagdelike geboorte van

⁴⁰⁾ **J. KOOPMANS**: De Nederl. G.B. bls. 93.

⁴¹⁾ Vir die teks gebruik ons:-

„**Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche**”, heruaasgebehen im Gedenkjahr der Augsburgisch- en Konfession 1930, 2 verbesserte Auflage 1952. Uitg. Vandenhoeck en Ruprecht, Göttingen, 1952. Ons vgl. ook **SCHAFF**: The Creeds of the Ev. Protest. Churches London 1927.

⁴²⁾ **W. A. CURTIS**: A.W. bls. 139 en 140. “Their mutual understanding and their spiritual fellowship form one of the finest episodes . . . . .
“ . . . it was Melanchton's gift and task to lay the foundations of Lutheran doctrine . . . . .”

⁴³⁾ **W. A. CURTIS**: A.W. bls. 140.

Jesus Christus. Die „Apologie” op lg. konfessie, die **Schamalkaldiese artikels**” (1537) en ander „interim”-geskryfte hierna, laat ons ook buite bespreking.

Na die verdeeldheid binne die Lutherse Kerke het finaal in 1577 die **Formula Concordiae** tot stand gekom te Bergen. Ons sal ook kortliks die beskouing van lg. i.v.m. ons studie moet stel.

1) Die „**Catechismus minor**”.⁴⁴⁾

In die tweede hoofstuk gee **LUTHER** ’n kort verklaring van die apostolicum, „soos ’n vader dit eenvoudig en duidelik aan sy huisgenote sou uiteenset.” Ons merk op dat **LUTHER** die „**qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria virgine**”, op een lyn, saam met al die ander christologiese artikels van die apostolicum in dieselfde verband en, onder dieselfde hoof plaas, nl. as „**articulus de redemptione**”. Sy geboorte en ontvangenis staan in die leer van die **Verlossing** as wesenlike element op een lyn en geensins miderwaardig aa Sy lyding, kruisdood, hemelvaart en opstanding nie. Sy ontvangenis en geboorte staan langs lg. **heilsfeite** van die apostolicum sonder enige devaluasie daarvan. Saam met ander heilsfeite het dit **soteriologiese** betekenis: „Ich glaube, dass Jesus Christus, wahrhaftiger Gott vom Vaer in Ewigkeit geborn uns auch **wahrhaftiger Mensch** von der Jungfrauen Maria geborn, sei mein **HERR, der mich verlornen und verdampten Menschen** erlöst hat, erworben, gewonnen und von allen Sunden, vom Tode und von der Gewalt des Teufels . . .”

Dat Hy van God die Vader kom, bevestig die belydenis in die **vere Deus**; dat Hy uit Maria gebore is, onderstreep die **vere homo**⁴⁵⁾.

Ons konkludeer: dit lyk asof hierdie artikel in die christologie so vanselfsprekend is as al die ander artikels in die apostoliese leer van die Verlossing. Ook die „**qui conceptus est de spiritu sancto natus ex Maria virgine**” voer ons tot die belydenis: „**qui me perditum et damnatum hominem redemit et ab omnibus peccatis, a morte, a potestate Satanae liberavit.**”

So seker is **LUTHER** van hierdie geloofswaarheid dat hy hier skryf: „**Hoc certissime verum est**”.⁴⁶⁾ Ook hier word alleen die feit as „**certissime verum**” gekonstateer. Afsonderlik singewing daaraan het ons nie. Maar in sy verband met die totaliteit van die christologiese belydenis het dit weldeeglik soteriologiese sin.

---

⁴⁴⁾ Teks by: **Die Bekenntnisschriften der Ev. — Luther Kirche**. A.W. bls. 511. en Ph. **SCHAFF**: *The Creeds of the Ev. Protest. Churches*. bls. 78-79.

⁴⁵⁾ Vgl. die latynse teks in A.W. „**Die Bekenntnisschriften der Ev. Luth. Kirche**, bls. 511. „**Credo, quod Jesus Christus, verus Deus a Patre ante saecula genitus idemsue verus homo natus ex Maria virgine . . .**”.

⁴⁶⁾ Do. bls. 511.

2) Die „Catechismus major”.

Na ’n uiteensetting van die dekalooq wil **LUTHER** in die gedeelte „**De symbolo fidei**”, „den ganzen Glauben kürzlich fassen in drei Häuptartikel nach den dreien Personen der Gottheit, dahin alles, was wir gläuben, gerichtet ist, also dass der erste Artikel von Gott dem Vater erkläre die Schepfung, der ander von dem Sohn die Erlösung, der dritte von dem heiligen Geist die Heiligung”⁴⁷).

Wat die gedeelte aangaande God die Seun (die Verlossing) betref, merk **LUTHER** op dat hierdie gedeelte van die **apostolicum** „**sehr reich und weit**” ist.

Hy wil daarom een woord neem waarin die ganse „**summa**” van die christologiese artikels opgesluit is, nl. „**Jesus Christus, onse Heer**”.⁴⁸) Dit blyk dat **LUTHER** andermaal, soas in sy Klein Kategismus, ook hier vanuit die belydenis van die „**qui conceptus est de spiritu sancto natus ex Maria virgine**” tot Sy waaragtige goddelike natuur kom en daarom Hom as Heer wil aanbid. „Ich gläube, dass Jesus Christus, wahrhafter Gottessohn, sei mein Herr worden”.⁴⁹) Wat beteken hierdie „**Heer-skap**” van die **Heer vir LUTHER**? Dit het vir hom **verlossende** waarde: „Das ist’s dass er mich erlöset hat von Sunde, vom Teufel, vom Tode und allen Unglück”.⁵⁰) Vir **LUTHER** het ook die „**stuk**” van Sy ontvangenis en geboorte ’n beslissende soterologiese betekenis: „Die Stücke aber, so nach einander in diesem Artikel folgen, tuen nichts anders, denn das sie solche Erlösung erklären und ausdrücken . . . nämlich, dass er Mensch worden, von dem heiligen Geist und der Jungfrauen ohne alle Sunde empfangen und geporen, auf das er der Sunden Herr wäre, darzu gelidden, gestorben und begraben, dass er für mich genug täte und bezahlete, was ich verschuldet habe . . . ”⁵¹)

Hierdie heilswaarde, sê **LUTHER**, hoort nie slegs in ’n kort kinderpreek nie maar moet dwarsdeur die hele jaar tydens die daartoe bestemde tye, ook aan die volwasse **gepreek** word, en wel op so ’n wyse dat **breedvoerig** oor **elke** artikel (ein inglichen Artikel in die Länge) gehandel sal word⁵²). Die **hele** Evangelie wat ons predik, hang daarvan af of ons hierdie artikels goed verstaan as **heils**-(saligmakende) waarhede. „Auch stehet das ganze Evangelion, so wir predigten, darauf, dass man diesen Artikel wohl fasse, als an dem alle unser Heil und seligkeit liegt und so reich und weit ist, dass wir immer gnug daran zu lernen

⁴⁷) Die Bekenntnisschriften der Ev. Luth. Kirche, bls. 647.

⁴⁸) Bekenntnisschriften, bls. 651.

⁴⁹) Bekenntnisschriften, bls. 651.

⁵⁰) Bekenntnisschriften, bls. 651.

⁵¹) Bekenntnisschriften, bls. 652.

⁵²) Bekenntnisschriften, (A.W.) bls. 653.

haben.”⁵³) Die uitbreiding wat ons hier het op die Cat. Minor is dat die „ontvang van die H.G., gebore uit die maagd Maria” teken is van Sy volkome sondeloosheid wat direk met ons redding verbonde word.

3) Die „Confessio Augustana”:

Artikel 3 (**De filio Dei**) handel ook oor Sy ontvangenis en geboorte. „Item es wird gelehret, dass Gott der Sohn sei Mensch worden, geboren aus der reinen Jungfrauen Maria, und dass die zwo Natur, die gottlich und menschlich, in einer Person also unzertrennlich vereiniget, ein Christus seind welcher wahr Gott und Mensch ist, wahrhaftig geboren, gelitten, gekreuzigt, gestorben und begraben, dass er ein Opfer wäre nicht allein für die Erbsund, sunder euch für die Erbsund, sunder auch für alle andere Sunde und Gottes Zorn versohnet . . . ”⁵⁴).

Hierna gaan LUTHER in op die klassieke dwaalleringe van die Patripassiane e.a. en voer ook Skrifgronde aan vir sy weerlegging daarvan:⁵⁵).

„Dass **allein** der Sohn Gottes sei wahrhaftiger Mensch worden von der reinen Jungfrauen Maria geboren, mit Leib und Seele vollkommen, und nicht der Vater oder heiliger Geist sei Mensch worden, wie die Ketzer Patripassioni gelehrt haben. Auch der Sohne **nicht** allein den Leib ohn Seele angenommen, wie die Photiner geirret haben, denn er selbe gar oft im Evagelie von seiner Seelen redet . . . Zum andern glauben wir, dass nicht der Vatter noch heilger Geist, sondern der Sohne Gotts Vatters, rechter natürlicher Gott, sei Mensch worden durch Wirkung des heiligen Geists ohn Zutun männlichs Samens geporen von der reinen Jungfrauen Maria . . .”

Na aanleiding van hierdie belydenis merk ons op:

1. Volgens die kritiese apparaat is daar slegs twee handskrifte wat Maria die kwalifikasie van „**beata**” toeken, nl. die afskrif in die Hoofstaatsargief te **Dresden** en dié van die familie **von Einsiedel**, terwyl o.a. die volgende handskrifte hierdie kwalifikasie heeltemal uitlaat:

die afskrif van **Spalatinus** in die staatsargief te **Weimar**, die **Ansbacher** afskrif in die staatsargief te **Nürnberg** en ’n geskrif in die Staatsargief te **Hanover**⁵⁶). Dat LUTHER ’n groot eerbied gehad het vir Maria, het ons reeds vroeër by die **theotokos** opgemerk.

2. Andermaal bring LUTHER die maagdelike geboorte i.v.m. die twee-nature leer.

---

⁵³) Bekenntnisschriften, bls. 653.

⁵⁴) Bekenntnisschriften, bls. 54.

⁵⁵) Bekenntnisschriften, bls. 55.

⁵⁶) Bekenntnisschriften, bls. 54 voetnoot.

3. Teenoor alle docetisme staan die „**vere**” soas die „**alethōs**” by die **patres**.

4. In dieselfde sin, waar sy maagdelike geboorte bely word, staan die genoegsaamheid van Sy offerdood as ’n soenoffer vir alle sondes.

5. Met die **Patripassiane** het **LUTHER** die modalistiese **Monargiane** in die oog. Hulle het geleer dat God die Vader self in Christus gely het! Hierdie verstoring in die **Triniteitsleer** wil **LUTHER** weer reg stel.

6. Sy ontvangenis en geboorte hang saam met die **hele** Evangelie. Wie aan enige van die Christologiese artikels afbreuk doen, raak daarmee die **hele** Evangelie.

7. Vir **LUTHER** is die ontvangenis en geboorte beslis deel van die **kerugma**, dit wat gepredik moet word.

4) Die „**Formula Concordiae**”:

In die diskussie tussen die Lutherane en Calviniste aangaande die twee-natureleer en die vraag in hoeverre die goddelike natuur en die menslike nature met mekaar verband het, (**die leer van die communicatio idiomatum**), antwoord die „**Formula Concordiae**”⁵⁷):-

„Daher glauben, lehren und bekennen wir dass Gott Mensch und Mensch Gott sei, welches nicht sein könnte, wann die gottliche und mensliche Natur allerdings keine Gemeinschaft in Tat und Wahrheit miteinander hätten”.

Dit is in verband met hierdie leer van die **communicatio idiomatum**” waar die Form. Conc. Sy geboorte ter sprake bring. Sy geboorte dui daarop dat Hy nie louter mens is nie maar veel meer — Hy is kragtens Sy ontvangenis en geboorte die waaragtige **Seun van God**. Omdat Maria geboorte geskenk het aan die **Seun van God**, wil **LUTHER** haar die ere naam van **mater Dei** a.g.v. Luk. 1 vers 43 toeken. Dit is vanuit hierdie feit nl. dat die **Seun van God uit haar gebore** is, dat ons **LUTHER** se agting vir Maria moet verstaan. Hierdie verering is so gesien **christologies** en daarom aanvaarbaar. „Daher glauben, lehren und bekennen wir, dass Maria nicht ein blossen, pur lautern Menschen, sondern den wahrhaftigen **Sohn Gottes** empfangen und geboren habe, **darumd** sie auch recht die Mutter Gottes genennet wird und auch wahrhaftig” ist”.⁵⁸)

---

⁵⁷) **Bekennnisschriften**, bls. 806.

⁵⁸) Form. Conc. H. VIII, par. 7. Teks by Ph. **SCHAFF**, A.W. III, bls. 147 v.v. asook **Bekeantnisschriften**, bls. 806.

Die majesteit van die Seun van die Mens is **realiter**, in der waarheid (mit Tat und Wahrheit) majesteit, daar Hy van die Heilige Gees in die moederliggaam ontvang (als er von dem H. Geist in Mutterleib empfangen) is.⁵⁹⁾

Aangesien die ontvangenis en geboorte in die Form. Conc. duidelik en positief „**geglo, geleer en bely**” word, moet hierdie lering en belydenis noodsaaklik kragtens sy karakter, alle ander vreemde leringe wat hierteen indruis, afwys. Daarom is H. XII van die Form. Conc. dan ook getitel „**De aliis Haeresibus et Sectis**”.

Die leer van die anabaptiste insake die geboorte van Jesus Christus word hier genoem onder die „**articuli qui in ecclesia ferri non possunt**”. Die anabaptiste het o.a. geleer:⁶⁰⁾ „Dat Christus Sy liggaam en bloed nie uit die maagd Maria aangeneem het nie maar met Hom uit die Hemel gebring het.”

„Dat Christus nie waaragtig God is nie maar slegs meer die gawe van die Heilige Gees het as enige ander heilige mens.”

Uit voorafgaande is dit duidelik dat die ontvangenis en geboorte van Jesus Christus nie alleen in die Klein- en Groot Kategismus, die **Augustana** en die **Formula Concordiae**, „**geglo, geleer en bely**” word nie, maar 'n **waarheid en werklikheid is wat met die hele Evangelie saamhang** en daarom **verkondig moet** word. In die lig hiervan het 'n Lutherse predikantevergadering dan ook verklaar: „ . . . dass der Sohn Gottes empfangen ist vom heiligen Geist, geboren von der Jungfrau Maria, das ist das **Fundament** des Christentums, es ist der Eckstein an welchem alle Weisheit dieser Welt zerschellen wird . . . ”⁶¹⁾.

Netsoos in die Cat Major die „**conceptus . . . virgine**” verbind word met Sy sondeloosheid en ons redding, so word hierdie belydenis gesien as heenwysing na Sy goddelike majesteit en Heersyn en bygevolg as soteriologicse artikel.

(E) **DIE WESTMINSTERSE KONFESSIE (1647)**⁶²⁾

Die belangrikste vrug van die **Sinode van Westminster** is die **Westminsterse Konfessie**. „Dit is die laaste groot Hervormde konfessie en het tot stand gekom in 'n tyd toe die Hervormde

⁵⁹⁾ Bekenntnisschriften: bls. 807, Form Conc. H. VIII, par. 10.

⁶⁰⁾ Ph. SCHAFF: A.W. III, bls. 174 en Bekenntnisschriften, bls. 822.

Form. Conc. H XII, 3 en 4: (i) Quod Christus carnem et sanguinem suum non e Maria virgine assumpsit, sed e coelo attulerit. (ii) Quod Christus non sit virus Deus, sed tantummodo ceteris sanctis sit superior, quia plura spiritus sancti dona acceperit, quam alius quispiam homo sanctus.

⁶¹⁾ Paul LOBSTEIN. „Die Lehre von der Uebernaturliche Geburth Christi”, 2de druk, Freiburg 1896. bls. 2.

⁶²⁾ 'n Tekskritiese studie is gemaak deur:

S. W. CARRUTHERS: “The Westminster Confession of Faith, Being an account of the Preparation and printing of its seven leading editions, to which is appended a critical text of the confession with notes thereon”. Uitg. R. Aikman and Son, Manchester.

leersisteem tot ryphheid gekom het. Dit is 'n samevatting van die doktrinêre bespiegelings van die Hervormde Kerke en sluit 'n ontwikkelingsperiode af. Die Westminsterse Konfessie staan op die hoogtepunt van die stygende lyn en kennis daarvan is onmisbaar vir die regte verstaan van die sewentiende eeuse Calvinistiese Hervormingsgedagte⁶³). Die belydenisartikel t.o.v die **parthenogenesis** sal ons hier kortliks nagaan. Soos in die vorige konfessies, sa! die Skrifbeskouing ook die Mariabeeld bepaal. Dit blyk dan ook dadelik dat die konfessie besig is om sig af te grens teen die Roomskatolieke leer. Hoofstuk I handel breedvoerig oor die Skrifbeskouing. Alleen de kanonieke boeke vorm die Skrif. Die Roomskatolieke tradisie word met name uitgesluit. Hoofstuk I, par. 6 lui as volg:-

„The whole counsel of God concerning all things necessary for His own glory, man's salvation, faith, and life, is either expressly set down in Scripture, or by good and necessary consequence may be deduced from Scripture **unto which nothing at any time is to be added**, whether by new revelations of the Spirit, or traditions of men"⁶⁴).

Hoofstuk 8, par. 2 lui as volg:-

„The Son of God, the second person in the Trinity, being very and eternal God of one substance and equal with the Father, did, when the fulness of time was come, take upon Him man's nature, with all the essential properties and common infirmities thereof, yet without sin:

being conceived by the power of the Holy Ghost, in the womb of the virgin Mary, of her substance. So that two whole, perfect, and distinct natures, the Godhead and the manhood, were inseparably joined together in one person, without conversion, composition, or confusion. Which person is very God, and very man, yet one Christ, the only Mediator between God and men"⁶⁵).

Ons merk op dat die ontvangenis en geboorte van Christus hier ingebed is in die **twee-nature-leer** wat weer op sy beurt bely word teen die agtergrond van die **Triniteitsleer**. Die hele artikel wys uiteindelik heen na die leer van die **Verlossing** deur Christus **Mediator**. Dat Hy „**ontvang is van die Heilige Gees**” word hier gesien in **samehang** en in verband met:-

(i) Sy Godseunskap.

(ii) Sy Godheid as tweede Persoon van die Heilige Drieenheid in die **homo-ousios** met die Vader.

⁶³) Prof. Dr. S. P. ENGELBRECHT: Art. in Herv. Teol. Studies, Okt. 1947. bls. 64 en C. A. BRIGGS: "Theological Symbolics", bls. 215-220.

⁶⁴) S. W. CARRUTHERS: A.W. bls. 91.

⁶⁵) S. W. CARRUTHERS: A.W. bls. 105-106. Vir die latynse teks vgl. ons Ph. SCHAFF: The Creeds. bls. 619-620.

(iii) Sy menslike natuur met al die vleeslike eienskappe daaraan verbonde, is geheilig, d.w.s. **sonder sonde**.

Sy ontvangenis van die Heilige Gees en sy geboorte uit die maagd Maria verskaf die grond van die twee-nature-leer. Die „aard” van hierdie twee nature word **bely as**:

- (i) Albei is „perfect”.
- (ii) Alhoewel de twee nature onderskei word, (**distinct**) mag geen skeiding aangeneem word nie omdat albei bely word as „**inseparably** joined together in **one person**, without conversion, composition, or confusion”.
- (iii) Hierdie **ware God** en **ware mens** is nogtans **een-Christus**. (**contra** Nestorius).
- (iv) Hy is die **enige Middelaar** (Mediator)) tussen God en die mense. Die **enige** Mediator sluit dan ook die **Mediatrice** (Middelares) uit. (**contra** Rome).

Dit blyk dat die **Westminster Konfessie** geen aparte belydenis-artikel net oor Sy ontvangenis en geboorte daarop nahou nie, maar dat hierdie waarheid inskakel met die kerklik dogmatiese leer van die Heilige Drie-eenheid, die twee-nature-leer in die Inkarnasie en die Soteriologie. Skrapping daarvan sou 'n noodwendige versteuring in lg. vir die Kerk lewensbelangrike leerstukke meebring.

(F) DIE „THIRTY-NINE ARTICLES” van die „CHURCH OF ENGLAND”, (1562 n.C.)⁶⁶

Artikel I bely Jesus Christus as tweede Persoon in die heilige Drie-eenheid: „And in unity of this Godhead there be three Persons, of **one substance**, power and eternity, the Father, the Son, and the Holy Ghost”.

Die taal en gees van hierdie artikel kom duidelik ooreen met die belydenis van die Augsburgse Konfessie. Dit is polemies, teen die anabaptiste wat 'n herlewing van verskillende klassieke dwaalleringe aangewakker het, t.o.v.

- (i) Die eenheid van God in verband met die Triniteit.
- (ii) Die „eienskappe” van God.
- (iii) Die verhouding tussen Skepper en skepping⁶⁷).

Artikel 2 handel nader bepaald oor Jesus Christus as die Woord, „**qui verus homo factus est**”⁶⁸).

---

⁶⁶) **W. A. CURTIS**: A.W. bls. 170-184 gee 'n beknopte beskrywing van die totstandkoming van die „39 Articles” en die samehang daarvan met die „42 Articles” van 1553. Vgl. **E. J. BICKNELL**: „A Theological Introduction to the Thirty-Nine Articles of the Church of England”. Uitg. Longmans, Green and Co., London, 2de edisie 1928.

⁶⁷) **E. J. BICKNELL**: A.W. bls. 28.

⁶⁸) Vir die latynse teks vgl. ons: **Ph. SCHAFF**: A.W. III, bls. 488.

„The Son, which, is the Word of the Father, begotten from everlasting of the Father, the very and eternal God, of one substance with the Father, took Man's nature in the womb of the blessed Virgin, of her substance: so that two whole and perfect natures, that is to say, the Godhead and Manhood were joined together in one Person, never to be divided, thereof is one Christ, very God and very Man; who truly suffered, was crucified, dead and buried, to reconcile His Father to us and to be a sacrifice, not only for original guilt, but also for all actual sins of men⁶⁹⁾.

Volgens BICKNELL dateer hierdie artikel vanaf 1553. Ook dit is baseer op die Augsburgse Konfessie en het in die „39 Artikels”, sy plek gevind deur medium van die „13 Artikels”, een van die voorlopers van die „39 Artikels”. Die woorde: „begotten from everlasting of the Father” (**ab aeterno a Patre genitus**) is afkomstig uit die Konfessie van Württemberg.⁷⁰⁾

Die artikel gee duidelik uitdrukking aan die belydenis wie die **Seun is** wat menslike natuur aangeneem het uit die skoot van die geseënde (latynse teks: **beata**) maagd. Hy is die **Woord** van God, vgl. Johannes 1. Sy begin lê nie in die tyd nie maar in die Ewigheid, **ab aeterno a Patre genitus**. Daarom is Hy eenswesens met die Vader, **Patri consubstantialis**. So is sy goddelike natuur uit Godself. Sy menslike natuur het Hy aangeneem „in utero beatae virginis”; dit is substansiëel dieselfde as die vlees van Maria, „ex illius substantia naturam humanam assumpsit.” Dat Maria 'n maagd is, sluit die manlike verwekking uit. Wat uit haar gebore is, kom van God af. Dat sy gekwalifiseer word „**beata**”, dui daarop dat sy in hierdie belydenis vereer word. Sy word nie vereer met 'n reeks kwalifiserende titels nie maar **slegs** met „**beata**”. Haar naam, „**Maria**” word selfs nie eens genoem nie.

Wat hierna bely word in hierdie artikel, volg na 'n dubbelpunt, d.w.s. wat nou volg, is 'n gevolg van die eerste deel. Die feit dat Hy **so** gebore is, uit God en uit die maagd, het tot gevolg: **ita ut duae naturae, divina et humana**. Die twee nature word dan omskryf as „**perfecte**”. Hy het dus volkome (perfek) 'n menslike natuur gehad en 'n volkome goddelike natuur. Hierdie twee nature is onafskeidelik (**inseparabiliter**) met mekaar verbonde in een Christus (**unus Christus**). Hierdie Christus is **verus Deus et verus homo**. Sy lyding en dood was ook nie skyn nie (contra docetisme) maar werklikheid: (**qui vere passus est . . .**) Agter Sy menswording en lyding is die heilsplan van God, Sy soendood (in Anselmiaanse sin):- **ut Patrem nobis reconciliaret**. Die inkarnasie kry sy sin en betekenis eers in die leer van die versoening.

---

⁶⁹⁾ E. J. BICKNELL: A.W. bls. 70.

⁷⁰⁾ E. J. BICKNELL. A.W. bls. 70.

Hierdie soen-offer is algenoegsaam. Die losprys is volkome betaal: **non tantum pro culpa originis, verum etiam pro omnibus actualibus hominum peccatis.**

Ook in hierdie Konfessie hang die ontvangenis en geboorte van Jesus Christus saam met die **Triniteit**, die **twee-nature leer in die Christologie** en die **versoening**. Aanvaar en bely mens nie die maagdelike geboorte nie, word daar 'n essensiële onderdeel van Ig. stukke tot niet gedoen. Die een hang met die ander saam: „We do not expect a man to believe in the Virgin-birth who does not believe in the divinity of Christ”, verklaar BICKNELL.⁷¹⁾

(G.) **DIE SKOTSE KONFESSIE (1560).**

Reeds tien jaar voordat die Hervormde Kerk van Skotland deur die parlement erken is, so vroeg as 1557 n.C., is die eerste „**Covenant**” te Edinburgh opgestel. Die eerste Protestantse Konfessie, die werk van **John KNOX** en vyf ander geleerdes, is in 1560 n.C. opgestel. Tot die jaar 1643 n.C. vind ons verskillende sodanige „**Covenants**” wat in Skotland aangegaan is met die doel om die Evangeliese Kerk te handhaaf en te verdedig. Baie belangrik is die „**Solemn League and Covenant**” van 1643⁷²⁾.

Kenmerkend is die reformatoriese houding in die voorwoord van die **Confessio Scotica**: Soas die eerste Konfessie van Basel (1534) word ruimte gelaat vir hersiening en revisie van die **Konfessie op grond van die H. Skrif**. In vyf en twintig artikels word die hoofsaake van die geloofsleer behandel.⁷³⁾

Wanneer die Konfessie die Inkarnasie bely en daarby aansluitende wil leer „why it behooved the Mediator to be very God and very Man”, kom die negatiewe van die dwaalleer af-grensende karakter van die konfessie in sterke taal na vore, teen die letterye van **Arius, Marcion, Euthyches, Nestorius** e.a. wat of die godheid van Christus geloën het of die waaragtigheid van sy menslike natuur geskrap het, of die samehang van albei nature verkeerd geleer het.⁷⁴⁾

Artikel VI lees asvolg:

„Quhen the fulness of time came, God sent his Sonne, his eternall Wisdome, the substance of his awin glory in this warld, quha tuke the nature of man-head of the substance of woman, to wit, of a virgine, and that be operatioun of the hoë Ghost: and so was borne the just seeds of David, the Angell of

⁷¹⁾ **E. J. BICKNELL**: A.W. bls. 70-120 gee 'n Bybelsteologiese kommentaar oor hierdie artikel.

⁷²⁾ **Prof. Dr. S. P. ENGELBRECHT**: Art. in Herv. Teol. Studies, Okt. 1947, bls. 61.

⁷³⁾ **W. A. CURTIS**: A.W., bls. 257-258. Vir die teks vgl. ons: **Ph. SCHAFF**: A.W., deel III, bls. 443 v.v.

⁷⁴⁾ **Ph. SCHAFF**: A.W., deel III, bls. 444.

the great counsell of God, the very Messias promised, whome we confesse and acknowledge Emmanuel, very God and very man, two perfit natures united, and joynd in tone persoun. Be quhilk our confession we codndeune he damnable and pestilent heresies of Arius, Marcion, Euthyches, Nestorius, and sik uthers, as either did denie the eternitie of his God-head, or the veritie of his humaine nature, or confounded them, or zit divided them".⁷⁵⁾

In artikel 4-6 vind **K. BARTH** een groot deurlopende gedagte: **God openbaar Hom aan die mens deur Jesus Christus**. Hierdie belydenis vorm vir **BARTH** die verskil tussen 'n Hervormde Konfessie en 'n Konfessie wat gebou is op die natuurlike teologie⁷⁶⁾.

In sy kommentaar op hierdie artikel wys **BARTH** breedvoerig op die betekenis van die „*cum plenitudo temporis venisset*” aan die begin van die artikel: „Everything in the Old Testament speaks of this and says that One will come who is a descendent of Abraham and therefore a member of that people, a prophet like Moses, a priest like Aäron, a deliver like Samson, a king like David, a sacrifice like that slain on the great day of Atonement, a representative who bears the sins of others like Jeremiah and the servant of God in Isaiah⁵³ . . .”⁷⁷⁾

Die getuienis van die Nuwe Testament vind **BARTH** opgesom in die **humanam naturam assum sit**. „The true God, without ceasing to be the true God, has become true man”.⁷⁸⁾ Hierdie **vere Deus vere homo** moet in alle erns verstaan word. Dit sou tevergeefs gewees het as Hy slegs mens was en nie God nie. Hy wat die vervulling van die belofte is, het reeds gekom as ware mens uit die geslag van Abraham en Dawid en tegelyk God self: Jahwe-Kurios.

Hierdie artikel wil **Jesus Christus uitbeeld**. Dit stel daarom nie belang in die byfiguur van Maria nie; ook hier word haar naam nie eens genoem nie. Belangrik is dit egter dat sy gekwalifiseer word as „**virgo**” om die soewereine en positiewe handeling van God aan te dui en tegelyk negatief die kreatiewe daad van die man uit te sluit. Sy kwalifisering as **Angelus** dui

---

⁷⁵⁾ Latynse teks by **Ph. SCHAFF**, A.W. deel III, bls. 444. Skotse teks by: **Karl BARTH**: *The Knowledge of God and the Service of God according to the teaching of the Reformation, Recalling the Scottisch Confession of 1560*. The Gifford Lectures delivered in the university of Aberdeen in 1937 and 1938. Translated by J. L. M. Hare and Ian Henderson. Uitg. Hodder and Stoughton Publishers, London, 1938. bls. 56.

⁷⁶⁾ **Karl BARTH**: *Do*, bls. 57.

⁷⁷⁾ **Karl BARTH**: *The Knowledge of God and the Service of God*, bls. 61.

⁷⁸⁾ **Karl BARTH**: *do*, bls. 64.

op Sy taak: Hy sal die boodskapper wees van die goeie boodskap dat die verwagting van die Ou Testament in vervulling gegaan het: **Immanuel**.

Die **Confessio Scotica** wil die wonder van Sy ontvangenis en geboorte sien as die gestalte van die openbaring van die belofte. Daar is geen ander vorm of gestalte dan alleen hierdie een nie. Soas in die reeds besproke Hervormde Konfessies is dit hierdie gestalte wat telkens terugkeer in die **locus de incarnatione**.

Wie anders wil leer, word gewys op die vervloeking van die klassieke ketterye wat met name genoem word.

Van hierdie samesyn van goddelike en menslike nature hang ons **hele saligheid** af:-

Art. VII: „We acknowledge and confesse, that this maist wonderous conjunction betwixt the Godhead and the manhead in Christ Jesus, did proceed from the eternell and immutable decree of God, from quhilk **al our salvatioun** springs and depends”.

H. SAMEVATTENDE GEVOLGTREKKINGE:

Die „weerklanke” van artikel 3 van die apostolicum vind ons in **alle** protestantse konfessies. By die een staan dit meer eksplisiet op die voorgrond, by die ander minder. Hierdie dogma staan in die verskillende konfessies van verskillende „nasionale” kerke, telkens in ander, min of meer met mekaar samehangende belydenisbegrippe aangeteken. Dit is altyd ’n uitbording, **explicatio** van artikel 3 van die apostolicum op grond van die **Skrifbeeld alleen**. Hierdie **explicatio** is heeltemaal in wese **verskillend** van die ewolusie of uitbreiding van die Roomskatolieke dogma. Die wesensverskil lê daarin dat dit by die een **christologies** op grond van die Skrif **ge-eksegetiseer** word, by die ander **mariologies** op grond van die tradisie **geïnterpreteer** word. By die Reformasie lei dit tot verdieping aangaande die Persoon en werk van die Middelaar, Jesus Christus, soos uitgebeeld in die leer van die **Versoening**; by die R.K. Kerk **verdoef** die **christologiese algenoegsaamheid** en kom die verering van die **Mediatrice** met haar maagdelikheid as deug meer en meer op die voorgrond. In die protestantse Konfessies is geen minagting vir die persoon van Maria as **theotokos** nie; sy word ge-eer soos die Skrif haar eer. **LUTHER** noem haar „**Mater Dei**.” Verskillende konfessies vereer haar met die toevoeging van **beata**. **Alleen** die **Confessio Helvetica Posterior** het die onBybelse **semper** toegevoeg.

Die „**qui conceptus est de spiritu sancto**” vorm die heenwysende grond vir die leer van die „**vere Deus**”; die „**natus ex Maria**” die heenwysende grond vir die „**vere homo**”. Die „**virgo**”, tesame met die ontvangenis van die Heilige Gees onderstreep

die wonder en die geheimenis van die Inkarnasie, die Vleeswording. Deur die mens Maria is die „*fratribus suis per omnia similis*” moontlik, terwyl die *de Spiritu sancto* en dikwels die „*ex virgine*”, heenwys na die „*excepto peccato*”,

Die „nut” van hierdie artikel lê daarin dat die so en alleen so geborene ons „Mediator” is dat Sy heilige „*conceptus ex virgine*” my onheilige „*conceptus*” en my sonde voor die aangesig van God bedek. Dit is heilsfeit met heilsbetekenis; dit gaan om skuldvergewing en bedekking van sonde; dit gaan om versoening.

OPMERKING.

Dit het duidelik geword dat die *ex Maria virgo* nooit die sentrale gedagte, die middelpunt, in enige reformatoriese belydenisartikel vorm nie; maar altyd as wesenlike element ingewef is in die totaliteit van die Christusbelydenis. Hierteenoor het die Roomse Mariologie die *ex Maria virgo* uitgebou tot ongekende hoogtes. In teenstelling met die protestantisme is die werkwyse hier sodanig dat dit (i.p.v. onlosmaaklik ingewef in die totaliteit van die Christusbelydenis) as selfstandige eenheid uitgelig word sodat dit uiteindelik „parallel” met die christologie gaan ontwikkel.

Moet ons hierdie feit en houding in die reformatoriese Konfessies dan sien en verklaar as die resultaat van ’n reaksionêre houding wat te ver gegaan het en daarom af te keur is? Ons het wel opgemerk dat die *ex Maria* nie uit die oog verloor is deur die Reformasie nie: dit is steeds die beklemtoning en onderstreping van Sy ware mensheid, die *vere homo*. Dit wil staan teenoor alle vorme van *docetisme*, dit wil die realiteit van die heilsfeit beklemtoon. Die vraag is egter: Het die Reformasie deur sy houding teenoor die *virgo*-gedagte nie hierdie duidelike woord in Artikel III gaan skrap nie? Tereg het die Reformasie geen etiek gaan bou op die *virginiteitsideaal* nie. Wat is egter dan die verdere sin van hierdie „*virgo*” in Artikel III, vir die Hervorming? Wil dit alleen realiteit aandui en verder niks meer nie?

By nadere ondersoek na die belydenisuitsprake van lg. Reformatoriese Konfessies blyk egter duidelik dat ook die *virgo-gedagte* beslis sy sin en betekenis het. Ons kan hierdie betekenis omskryf as *signikatief* van aard. Dit wil *signaleer, heenwys!* Alleen in soverre as wat hierdie maagdelikheid as reinheid en onbevleetheid *heenwys na die reinheid en onbevleetheid van Christus*, het dit betekenis. Die onbevleetheid van die vlees van Christus (bv. volgens Art. XI van die Conf. Helv. Prior.) is nie heilig vanweë die maagdskap van Maria nie maar „durch die Vereinbarung mit der Gottheit.” Hierna word bely dat Hy uit die onbevleete maagd Maria (*ex intacta Virgine Maria*) gebore is „weil

es ein reines, unbeflecktes Opfer sein sollte . . .”, maar met die **onmiddellike byvoeging** „durch mitwirkung **Gottes des heiligen Geistes**”. Hy sal dus ’n reine offer wees omdat Hy uit die onbevleete maagd gebore is **deur die werk van God die Heilige Gees**. Weereens is dit hieruit duidelik dat hierdie 3de artikel nie in 2 dele gesny word nl. in pneumatologie en Mariologie nie, maar dat albei dele as **eenheid** gehandhaaf word binne ’n wyere **christologiese** verband en **uitsluitlik** christologies gedui word. In Artikel 2 van die „**Thirty-Nine Articles**” is die „**blessed Virgin**” in verband te bring met die „two **perfect** natures” en wel die „perfekte” menslike natuur van Christus; is die kwalifikasie van Maria as „blessed” ’n adjektief in **christologiese** belang en daarom aanvaarbaar. Ook in Artikel VI van die **Scoticana** word bely dat sy gebore is uit ’n vrou (woman); dat hierdie vrou ’n **maagd** is wat deur die **werk van die Heilige Gees** geboorte geskenk het aan die **regverdige** spruit van Dawid (**just** seede of David). As die „**virgo**” hier in verband gebring word met die „regverdigheid”, (**just**) geskied dit in elk geval nie sonder die werk van God nie.